

VELIKI
NEMARNI
ŠKORNJI

DIDAKTIČNE
SMERNICE OBRAVNAVE
PRIROČNIK

2013

VELIKI NEMARNI ŠKORNJI
Didaktične smernice obravnave

Priročnik 2013

Pripravila:

Aleksandra Pinterič, prof. RP, Lea Lehner, prof. slov.

Spremna beseda:

dr. Natalija Komljanc

Jezikovni pregled:

Lea Lehner, prof. slov.

Oblikovanje:

Djurdjica Maršič, Zavod VISTA Murska Sobota

Izdal in založil:

Zavod VISTA Murska Sobota

September 2013

CIP - Kataložni zapis o publikaciji
Univerzitetna knjižnica Maribor

37.015.31:502.131.1(035)

PINTERIČ, Aleksandra
Veliki nemarni škornji [Elektronski vir] :
didaktične smernice obravnave. Priročnik 2013 /
pripravila Aleksandra Pinterič. - Murska Sobota :
Zavod VISTA, 2013

Način dostopa (URL):
<http://www.velikinemarniskornji.si>

ISBN 978-961-92667-9-3

COBISS.SI-ID 75694849

Spremna beseda

Spoštovana bralka, raziskovalka, ustvarjalka in spoštovani bralec, raziskovalec, ustvarjalec

Priročnik te vabi, da si nadeneš viteške škornje in postaneš junak/inja! V domišljiji in tudi v realnem svetu. Junaška dejanja lahko prepoznaš z uporabo akcijskega raziskovanja, ko te spoznanja refleksij po zanimivih viteških akcijah vodijo na viteškem popotovanju. Strategije ustvarjanja nakazujejo namreč priložnosti k trajnejšim spremembam na bolje. Junaki že stoletja rešujejo svet, zato še vedno obstaja. A obstaja tudi želja, težnja po še boljšem. Junaki ustvarjajo črno-bele pravljичne poglede na problem/e, v izzivih življenja pa jih obarvajo in preoblikujejo kot je mogoče. Te ima, da bi si nadel/a viteške škornje tudi ti?

Nemarnost se lahko sliši kot ne mar, biti brez brige, ne imeti želje, kot ne mar(ati), ne hoteti, morda ne vedeti, zato (še) ne želeti. Nemara izziva mar na viteški boj. Ponuja izhod: junaško dejanje in narekuje prav takšno raziskovalno vprašanje: Kako reševati – usmeriti proces mišljenja, da se želja, hotenje, volja rodi? Želja po spremembi na bolje. Kajti, želeti si, pomeni imeti moč in potrebo, ki oblikuje pričakovanje. Cilj, ki nudi uvid, reševalsko pot do uspeha in merila zanj, da se boš zavedal in znal spremljati kakovost intervencije. Vedi, da so osameli vitezi močnejši, ko sodelujejo med seboj v usklajeni skupini junakov, ko si vsak zase in hkrati skupaj prizadevajo k boljšemu vedenju in vedenju.

dr. Natalija Komljanc

Vsebina

UVOD 6

Skupaj s teorijo 7

KAKO DO TRAJNEGA ZNANJA 8

**INOVATIVNOST IN USTVARJALNOST STA GONILI NAPREDKA
DRUŽBE 9**

UČENJE IN ZNANJE NA SKUPNI POTI 11

POUČEVANJE IN VLOGA UČITELJA/VZGOJITELJA 13

MOTIVACIJA in USTVARJALNI UČITELJ 14

**NADARJENI UČENCI IN UČENCI S PRIMANKLJAJI - Priložnosti za obe
ciljni skupini 16**

SINERGIJA ŠOLSTVA IN GOSPODARSTVA 17

Poti za praktično izvajanje 19

SKUPAJ S PRAVLJICO 20

O KNJIGI VELIKI NEMARNI ŠKORNJI 20

USTVARIMO MICELIJ ZA GOJENJE USTVARJALNOSTI 21

1. *Umetniška, likovna ustvarjalnost*
2. *Inovativne ideje*
3. *Posredovanje idej v spletno učilnico*
4. *Glasovanje za najizvirnejše ideje*
5. *Kdo nosi velike nemarne škornje? – tega ne sprašujte otrok*
6. *Branje v nadaljevanjih*

7. *Prostor branja*
8. *Dopustne spremembe pri branju zgodbe*
9. *Metode branja*
10. *Poustvarjanje po branju*

*IZKUŠENJSKA MOTIVACIJA S PRIDOBIVANJEM ABSTRAKTNEGA
POJMA 25*

IZKUŠENJSKA MOTIVACIJA S PRIDOBIVANJEM PROBLEMA 28

MOTIVACIJA Z USTVARJANJEM DOMIŠLJIJSKE PODOBE 30

*MEDBESEDILNO IZKUŠENJSKA MOTIVACIJA S PRIDOBIVANJEM
LITERARNO TEORETIČNEGA ZNANJA 33*

ZA KONEC 36

LITERATURA 36

Uvod

*Nepravilno ravnanje v okolju in z naravo, kot plod neznanja ali neupoštevanja, lahko privede do nesreč in celo katastrof, zato je pomembno, da poznamo posledice svojega ravnanja. Osveščanje se mora začeti čim prej, že v zgodnjih otroških letih. Od tu tudi izhodiščne točke za izvedbo **inovativnega programa VELIKI NEMARNI ŠKORNJI**.*

Namen programa je prispevati k trajnostnemu razvoju, prispevati k iskanju poti, k izboljšanju življenja in sobivanja. To vsekakor vključuje razvoj človeka v skupnosti, njegovo vzgojo in izobraževanje, dialog samim s seboj ter vzpostavljanje ravnovesja med njim, naravo in sočlovekom. Gre torej za razvoj in iskanje poti, rešitev ter samoudejstvovanje glede varovanja, ohranjanja in izboljševanja okolja, v katerem živim.

Skrb za varovanje narave in okolja je že nekaj časa tudi pedagoški problem. Vse bolj se kaže tudi potreba po tem, da prihajajo ekološke vsebine na področje obravnave pri vseh učnih predmetih. S tem se kaže potreba po kakovostno usposobljenih strokovnih delavcih, ki pri učencih razvijajo veščine in spretnosti praktičnega ekološkega osveščanja.

*Program **VELIKI NEMARNI ŠKORNJI** izhaja iz **zgodbe Veliki nemarni škornji**. Zgodba se začne, ko veliki škornji zbrcajo nekaj gob. K visokemu hrastu prihajajo gozdne živali in škrti s svojimi zgodbami o nemarnem vedenju velikih škornjev v gozdu. Otroci ob zgodbi razvijajo kritično mišljenje, ustvarjalnost, dajejo pobude, rešujejo probleme, ocenjujejo tveganja, sprejemajo svoje odločitve ter tako na čutni in izkušnji ravni gradijo življenjsko pomembne vrednote o pomenu varovanja narave in okolja*

*Predstavljen didaktični model obravnave zgodbe **VELIKI NEMARNI ŠKORNJI** zajema osrednje izhodišče za izvedbo programa z otroki. Zaoblikuje nekako motivacijsko in učno izhodišče za interpretacijo okoljskih problemov otrokom, kakor tudi za poglobljanje in razširjanje vsebin, zanj in posledično vrednot.*

Aleksandra Pinterič
VISTA, Zavod za razvoj vrednot M. Sobota
www.velikinemarniskornji.si

Kako do trajnega znanja

Ideja projekta Veliki nemarni škornji izhaja iz prepričanja, da so trajnostne rešitve družbenih in posledično naravovarstvenih izzivov vezane na spremembo vedenja posameznikov, kar v prvi vrsti pogojuje spremembo mišljenja in sistema vrednot. Strmenje k trajnostnemu razvoju zahteva razumevanje soodvisnosti narave, posameznikov, družbe ter gospodarstva.

Povzeto po VITR (MIZŠ, 2013), da *Vzgoja in izobraževanje za trajnostni razvoj (VITR)* vključuje medsebojno povezana okoljska, gospodarska in socialna vprašanja.

Ključna področja trajnostnega razvoja vključujejo med drugim državljanstvo, mir, etiko, odgovornost v krajevnem in mednarodnem kontekstu, demokracijo in vladanje, pravičnost, varnost, človekove pravice, zmanjšanje revščine, zdravstvo, enakost spolov, kulturno raznovrstnost, razvoj podeželja in mest, gospodarstvo, proizvodne in potrošniške vzorce, skupno odgovornost, varstvo okolja, upravljanje naravnih virov ter biotsko in pokrajinsko raznovrstnost.¹ Odzivanje na tako različne teme v okviru VITR zahteva celosten pristop.

Ko razmišljamo o tem, kaj trajno znanje je, pridemo do vprašanja, kakšno znanje si želimo, da otroci odnesejo s sabo, ko zapustijo naš oddelek, vrtec, šolo? Ko gredo na svoji poti naprej? Tako se v ospredje postavlja osebna vrednota učitelja. Vsak imam svojo vrednoto in tako je prav, da se na svoji poti otroci srečajo z različnimi učitelji. Kaj pa tisti del, da znanje ostane? Kdaj ostane? Zakaj ostane?

Program Veliki nemarni škornji je kontinuiran proces, ki je ciljno obsežen, celovit, skladen pedagoški proces, ki vključuje odnos med človekom in naravo ter odnose med ljudmi. Otroci so postavljeni pred izziv, kako opozoriti velike nemarne škornje, da ne bi povzročali nadaljnje škode. Otroci so postavljeni pred izziv kritičnega mišljenja, saj se skupaj z junaki morajo pokazati v luči reševalca problema in z inovativnostjo in kreativnostjo priti do razumevanja vsestranske zveze med naravnim, gospodarskim, družbenim in političnim sistemom ter soodvisnosti ljudi, ki živijo v različnih delih sveta in skuša dejavno in tvorno reševati sedanja in prihodnja okoljska in družbena vprašanja človeštva.

Tako z novimi izkušnjami in svojim pridobljenim znanjem s pomočjo skupinske dinamike na poti do skupnega cilja z močno notranjo motivacijo vzpostavljajo konstrukte znanja in posledično zaradi dovolj dolge čustvene note po skrbi, prispevanju v dobro tudi višje moralne vrednote. Sledenj se kažejo predvsem v spremenjenem vedenju.

Program Veliki nemarni škornji je pot k trajnostnemu znanju. Daje možnost pridobivanja konkretne izkušnje, ki k trajnosti le še pripomore. Otroci dobijo priložnost za učenje na takšen način, da ga lahko sami tudi oblikujejo in soustvarjajo, ga takoj prepoznajo in izbirajo. Program lahko uspešno reflektirajo v resničnem življenju in tako vstopajo v vseživljenjsko učenje z izkustvenim pristopom, je korak k trajnejšemu znanju.

¹ Strategija vzgoje in izobraževanja za trajnostni razvoj UNECE, sprejeto na srečanju na visoki ravni ministrov za izobraževanje in okolje, Vilna, marec 2005.

Inovativnost in ustvarjalnost sta gonili napredka družbe

Pomen razvoja človeške populacije narašča skladno z vlogo, ki jo pri globalnem razvoju ima znanje, inovativnost, ustvarjalnost, obvladovanje informacij in organizacija. Vse bolj se večja pomen socialnega kapitala – upravljanju človeških virov in dodaja pomenu medsebojnih odnosov.

Ustvarjalnost (oz. kreativnost) je kompleksen pojem, o katerem razmišljajo psihologi, sociologi, antropologi, filozofi, umetniki in drugi. Trstenjak (Trstenjak, 1981) primerja poskuse opredelitve pojma ustvarjalnost z morjem: »... skočiš vanj, plavaš, razumeti ga pa ne moreš, še manj popiti, na koncu ti ostane okus po soli ...«

Zagotovo pa lahko rečemo, da napredek naše civilizacije leži v njenih rokah. In ne samo to — način življenja, tok življenja in s tem civilizacije je odvisen od naše lastne kreativnosti in odločnosti, je odvisen od našega razmišljanja in delovanja. Ustvarjalni smo vsi, vsak na svoj področju in možnosti ustvarjanja je veliko od kuhanja, tehnoloških rešitev do dela pri šolski uri oz. na vsakem delavnem mestu. Posebej zanimivi so radovedneži – otroci in nekateri odrasli. Odlika, ki povezuje vse ustvarjalce, je rezultat. Zanje ni pomembna metoda, tehnika, vendar to, da pridejo do rezultata iz možnosti, ki jih najdejo ali ustvarijo okoli sebe.

invencija -e ž (é) odkrivanje in vnašanje novih elementov v ustvarjanje (vir: SSKJ, 2000)
inovácija -e ž (á) knjiž. nov pojav, novost (vir: SSKJ, 2000)

»Inovacije in ustvarjalni pristop k problemom so namreč temeljna gibalna napredka. Ustvarjalni posamezniki že od nekdaj vlečejo družbo naprej. Razlika je samo v odnosu družbe do teh posameznikov. V preteklosti so jih imeli za čudake in jih sežigali na grmadah, danes redki dobijo priznanje, v prihodnosti pa bodo morda deležni zaslužene družbene pozornosti.« (Pirc, 2011)

Otroci imajo nekaj zelo vrednega in hkrati nujnega za ustvarjalno delo, za proces invencije. To je radovednost. Imajo jo prirojeno, se pravi, da jo imamo prirojeno vsi, a nekateri odrasli jo uspešno zatrejo/mo. Otrokovo mišljenje je še zelo elastično, prožno in ni polno nadlog – stereotipov, strahu, konfortizma itd. Kaže se pri vseh aktivnostih, ki se jih lotijo od prehranjevanja do igre. Če jim okolje in družba ponujata s

podbudo, orodja in razumevanje, jo bodo v veliki meri tudi realizirali in bolj plodna bodo odrasla leta. Naša naloga je, da te radovednosti ne zaviramo. Nekaj usmerjanja rabijo le v dveh primerih: pri akcijah, ki so lahko nevarne in usmerjanje v trajnostne rešitve – spodbujanje k prepoznavanju kratkoročnih ter dolgoročnih in trajnostnih rešitev.

Program Veliki nemarni škornji spodbuja ustvarjalnost in jih nenehno usmerja v invencijski proces in sicer na dveh nivojih.

1. Knjiga Veliki nemarni škornji spodbuja ustvarjalnost na umetniškem področju, ki ga otroci izrazijo v ilustriranju knjige in z dodajanjem, raziskovanjem novih elementov dosegajo proces invencije. Pri tem procesu se srečajo s čustvi in vrednotami, ki spremljajo posamezne faze in pridobivajo socialne kompetence.

2. Drugi nivo ustvarjalnosti in procesa invencije se ponuja pri iskanju rešitev problema, ki nastane v zgodbi. Tukaj se dogaja vsekakor še veliko več, kar aplicira na širši družbeni pomen. Otroci vsekakor začnejo s kreiranjem in nizanem idej, pri tem skozi proces postajajo vse boljši, izvirnejši in vse bolj sodelovalni v skupini.

A ideja sama ni dovolj, saj program v procesnosti invencije narekuje **AKCIJO**, realizacijo in tako preizkušanje idej ter tem iskanja **INOVACIJE**. S preizkušanjem izbranih idej, nekatere odpadejo in to jih vodi v še boljše potencialne inovacije, pri čemer se medsebojno zelo motivirajo. Gradijo novo znanje, novo mišljenje, krepijo svojo osebnost in vrednote.

Kaj pa privede do neustvarjalnosti? Pečjak (2010) deli te dejavnike na zunanje in notranje. V prvo skupino sodijo vloga skupine (oddelka, družine, delovne skupine), ustvarjalna klima. Med notranje pa konformizem, ponavljanje, dril, veliko konvergentnega mišljenja.

Nikakor pa ni moč spregledati tudi vzgojnih učnih stilov kaznovanja in pohval v šolskem trikotniku (otrok, starši, ustanova) z zelo podkrepljeno vzgojo iz prezira in občutka krivde.

Učenje in znanje na skupni poti

Kaj delaš ti, strokovni delavec, ko prideš pred skupino otrok, ki ti je zaupana? Vsak dan se znova učiš. Vsak dan si poln novih izkušenj, ki te delajo boljšega. In prav otroci, na drugi, enakopravni, strani učnega procesa, se od tebe, vsak dan naučijo nekaj novega, so boljši, pametnejši in modrejši. Učenje je kompleksen proces, ki vključuje spoznavne kot tudi motivacijske sestavine (cilje, težnje in potrebe v zvezi z učenjem). Spoznavni in čustveno-motivacijski vidiki delujejo v samem procesu učenja interaktivno. Zato lahko izboljša učinkovitost poučevanja šele prilagajanje tako razvojnemu nivoju kot tudi kvantitativnim značilnostim sprejemanja in predelovanja informacij in motivacijskih značilnostim (Magajna, 1995).

Znani so pogledi na učenje in poučevanje v različnih pedagoških konceptih skozi zgodovino ter znanja razlaga M. Montesori in Vigotskega, da otroci v predšolskem obdobju prehajajo iz spontanega (nenamerne) v reaktivno in namerno učenje, ki je pomembno vplivalo na sodobne predšolske kurikulume. Poznana so tudi ključna teoretska izhodišča o razvoju mišljenja, učenja in o poučevanja: razlage M.

Montesori, Deweyja, Piageta, Vigotskega, Brunerja, M. Donaldson in Gardnerja.

Vsi zasledimo učenčeva tarnanja o veliko dela, učenja, a rezultatov ni. Srečujemo nezadovoljne učitelje pri poklicu, ki danes kljub nespoštovanju izjemnega pomena. Kje in kaj spremeniti? Star pregovor pravi, da je treba najprej pomesti pred svojim pragom. Vprašanje je le, koliko smo željni sprememb, koliko smo sami učljivi?

Pomembno je razlikovanje med učenjem in poučevanjem. In kaj je znanje? Gre zgolj za zapomnjene podatke z drilom in ponavljanjem? In se spet vrnemo k učenju, saj se pojavijo manj prijetne asociativne povezave med učenjem in znanjem z branjem knjig, drilom, nelagodjem, dolgčasom. Kaj je učenje?

Uradna in strokovna definicija učenja (UNESCO/ISCED 1993) se glasi: »Učenje je vsaka sprememba v vedenju, informiranosti, znanju, razumevanju, stališčih, spretnostih ali zmožnostih, ki je trajna in ki je ne moremo pripisati fizični rasti ali razvoju podedovanih vedenjskih vzorcev«. Ta opredelitev širi področje oz. vsebino učenja in razmejuje pojem učenja od pojma fiziološke rasti oziroma razvoja, ki je dedno zasnovan. Do učenja pride na osnovi izkušenj, ob interakciji med človekom in njegovim fizikalnim in socialnim okoljem.

http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo_se_uciti/definicija_uenja_unesco_1993.htm, 8. 6. 2013

KAJ PA KAKOVOSTNO IN TRAJNO ZNANJE?

Različne raziskave kažejo, da otroci ne pridobijo trajnega znanja, da je veliko odraslih funkcionalno nepismenih. A kako bo pismenost klasificirana in opredeljena v prihodnosti? Z novimi spretnostmi, kot je sposobnost odučiti se in ponovni naučiti se novih znanj, veščin, vrednot.

“The illiterate of the 21st century will not be those who cannot read and write, but those who cannot learn, unlearn, and relearn.” je zapisal Herbert Gerjuoy.

http://en.wikipedia.org/wiki/Alvin_Toffler, 8. 6. 2013

Povzetek: Nove poti poučevanja in izobraževanja morajo podpreti posameznika porazdeliti informacije, podatke, kako ji klasificirati po pomembnosti in verodostojnosti, kako te kategorije spremeniti, če je to potrebno. Izobraževanje mora ponuditi tudi več možnosti za nove poglede, osmišljanja, kakor tudi načine samoučenja.

V programu otroci na različnih stopnjah dojetanja, razumevanja dosežajo, da svoje znanje in informacije, ki jih imajo povezujejo na nove izvirne načine. Model problemsko zastavljene zgodbe jih z močno notranjo motivacijo spodbuja po iskanju še novih in novih rešitev izhajajoč iz domišljije. Tako na svoji razvojni stopnji dosežajo višje nivoje razumevanja in s tem tudi kakovostnejšega znanja, ki se zaradi podajanja novih in novih rešitev nenehno podira in postavlja na nove ravni. Otroci luščijo nove pomene, se organizirajo in uporabno rešujejo nove problemske situacije, saj se vzpostavljajo nove učne situacije.

Otroci svoje znanje kondicionalizirajo, da postaja gibko, živo in prožno. *Misliti o konceptih ni isto, kot misliti s koncepti, kakor pravi kognitivni psiholog Bruner.* Skozi program otroci mislijo s pomočjo koncepta – KAJ NAJ JUNAKI NAREDIJO – KAJ BI NAREDIL TI? S tem dosežajo skozi proces trajnejše znanje in nove vrednote.

“V življenju se ni treba ničesar bati, stvari je treba razumeti!” (M. Curie)

Poučevanje in vloga učitelja/vzgojitelja

Nova kultura učenja in poučevanja v središče postavlja individuuum, proces, ki ga opravi, njegovo razumevanje in načine uporabe znanja, vse to ob upoštevanju njegovih individualnih potreb, kjer je poudarek na razumevanju in uporabi. Učne situacije zato oponašajo realistične kontekste. Učeči se in njegov učitelj morata

vzpostaviti konstruktiven dialog in biti pripravljena učiti se – eden od drugega – oba.

V vsakodnevni praksi v vzgojno-izobraževalnem procesu je to moč izpeljati na različne metode in oblike dela. Avtonomnost pri izbiri nalog strokovnega delavca je, da zastavlja problemske situacije, nudi izkušnje kontradiktorne informacije, ki od učečega zahtevajo poglobljen razmislek in dajanje sprotne informacije o procesu, v katerem se to dogaja in o rezultatih, ki v njem nastanejo.

Poučevanje je tako prenos znanja, popotovanje, raziskovanje ter vodenje do znanja, oblikovanje otrokovih spretnosti in spodbujanje sposobnosti, kakor tudi spodbujanje otrokove osebnostne rasti in izgradnji višje moralnih vrednot.

V celostnem pristopu k učenju in poučevanju se učečemu omogoča čim več priložnosti za naslednje aktivnosti: raziskovanje materialov, objektov in uporabi vseh čutil; preizkušanje in poskušanje, opazovanje naravnih pojavov, prijemanje, izdelovanje in izgrajevanje, načrtovanje, razstavljanje in sestavljanje, ter pogovarjanje, pisanje in risanje o tem, kaj so naredili, in o tem, kakšne so njihove zamisli in razlage.

Program Veliki nemarni škornji daje obema nešteto priložnosti za transfer naučenega v prakso, in obratno, tudi rojevanje novih zamisli, novih, višjih vseživljenjskih ciljev.

In kakor pravi dr. Likar (2004), če učitelji kot spodbujevalci ustvarjalnosti naredijo pri učencih vsaj prve korake, so storili za prihodnost svojih varovancev dovolj. Pri spodbujanju inovativnosti ne gre za poučevanje v klasičnem smislu besede. Raznolikost rešitve enega problema nudi nešteto priložnosti skoraj med vsako učno uro.

Motivacija in ustvarjalni učitelj

Cilj vsakega izobraževalnega procesa je, da motivira, da si učeči širi potrebe, spreminja zavest, izboljšuje in bogati svoje vedenje. Uresničevanje tega cilja pa je odvisno od kakovosti in uspešnosti motiviranja učencev, kar je naloga učiteljev. Samo motivirani učitelji so lahko uspešno in samo motivirani učenci so lahko uspešni učenci (Brajša, 1995).

Ustvarjalnost učencev temelji na notranji motivaciji, na radovednosti. To pa podkrepi še zavzetost predavanj učitelja, njegov osebni zgled ter zunanja motivacija (Pečjak, 2004).

Veliki nemarni škornji je program, ki je zasnovan tako, da se dela kontinuirano, da se bere zgodba v nadaljevanjih. Zato je pomembno, da strokovni delavec vedno začne z dobro načrtovano

motivacijo, saj je le-ta ključnega pomena za celoten potek programa. Učenci imajo veliko motivirajočih dejavnikov, potrebno je le izbrati situaciji in ciljni skupini primerne. Otroci se preizkusijo kot ilustratorji knjige, kar je lahko nenehna spodbuda, saj ustvarjajo svojo knjigo. In rdeča not programa – kaj bi naredil ti – je tista, ki dviguje motivacijo za delo pri obeh ključnih elementih, otroku in strokovnem delavcu. Otrok je postavljen v vlogo reševalca problema, išče načine in je dejaven.

Vid Pečjak (2004) pravi, da učitelji izjemno vplivajo na razvoj ustvarjalnosti, a jo slabo prepoznajo. Ustvarjalno poučevanje zajema nekaj pravil. Pri posredovanju znanj raznih znanosti je pomembno načelo nenehnega spreminjanja, saj je razvoj znanosti danes zelo hiter in ne velja pravilo »za vse večne čase«. Otroci naj bi bili čim več deležni tudi divergentnih vprašanj, ki dajejo več možnosti rešitev. Vsekakor naj so deležni tudi čim več nenavadnih vprašanj, ki spodbujajo domišljijo. Ob vsem tem krepitvi ustvarjalnosti še pomagajo: igre vlog, naloge vzrok-posledica, naloge klasifikacije, iznajdljivosti, konstrukcije, opazovanje z risanjem, ustvarjalno zaznavanje, različne jezikovne naloge, igre ter naloge predvidevanja.

Vtisi udeležencev na usposabljanjih

"Kot oseba, mentor in idejni vodja ste name naredili res velik vtis. Lepo vas je bilo poslušati, dali ste nam čudovito motivacijo! V vas sem videla velik del sebe! Hvala. Vsaka stvar se naredi z razlogom."

"Aleksandra, tako kot ste vi z odprtimi očmi vstopila v pravljčni svet, tako sem tudi jaz tavalala v svetu

domišljij in planirala-načrtovala ure, ki jih bom jaz preživela z našimi otroci v razredu. Prepričana sem, da bo zanimivo."

"Prijatelj ni tisto, kar moraš izreči, prijatelj je tisto kar ni treba nič izreči. Sreča ni v glavi, ne v daljavi, ne v žepu zaklad. Sreča je če se delo dobro opravi in če imaš nekoga rad." Pavček

"Zorenje idej, odprte možnosti, neobremenjeno ustvarjanje."

"Vesela, zadovoljna, polna idej....odprtega srca in misli, dovzetna za vsako novo idejo ... čestitam!"

"Ura je hitro minila, ker tako dobro pripovedujete in ste tako pozitivno in energijsko naravnani."

"Zelo navdušeno in nazorno predstavljeno! Čakam na otroke, da izvedem z njimi!"

"Vedno sem še otrok, danes, zdaj še bolj."

"Pozitivnost, energija, vznesenost, sreča, pogum, ustvarjalnost, super ideja. Hvala! Za novo priložnost, za osebno in strokovno rast, za pogum, da skupaj zmoremo."

"Sproščeno, navdihujoče, z eno prijetno energijo, ki se je prenesla na slušateljice. Vsa pohvala vam in veliko uspeha še naprej. Veselim se sodelovanja z vami!"

"S polno glavo idej in v pričakovanju velikih izzivov odhajam domov. Z eno besedo projekt je ČUDOVIT. Hvala za današnji dan."

Nadarjeni učenci in učenci s primanjkljaji

(PRILOŽNOSTI ZA OBE CILJNI SKUPINI)

Pri zasnovi programa Veliki nemarni škornji smo imeli v mislih tudi učence s posebnimi potrebami in nadarjene učence. Po Zakonu o osnovni šoli (2011, 11. člen)² so nadarjeni učenci tisti, ki izkazujejo visoko nadpovprečne sposobnosti mišljenja ali izjemne dosežke na posameznih učnih področjih, v umetnosti ali športu. V Zakonu o osnovni šoli (2011, 12. člen) je zapisano, da učenci s posebnimi potrebami potrebujejo prilagojeno

izvajanje programov osnovne šole z dodatno strokovno pomočjo ali prilagojene programe osnovne šole oziroma posebni program vzgoje in izobraževanja, vključevanje v katere ureja zakon o usmerjanju. Zakon v 12. a členu ločeno opredeljuje izobraževanje učencev z učnimi težavami. Učenci z učnimi težavami so učenci, ki brez prilagoditev metod in oblik dela pri pouku težko dosegajo standarde znanja. Šole tem učencem prilagodijo metode in oblike dela pri pouku ter jim omogočijo vključitev v dopolnilni pouk in druge oblike dela individualne in skupinske pomoči.

Program Veliki nemarni škornji je zasnovan tako, da strokovni delavci lahko prilagodijo metode in oblike dela ob tem pa se omogoči vključitev obeh ciljnih skupin. Med pogosto značilnost nadarjenega učenca je tudi zgodnje zanimanje za jezik in njegov razvoj. Otrok kaže zgodnji interes za jezik in branje. Raziskave kažejo, da je 80 % nadarjenih otrok bralo že pri petih letih. Običajno so to radovedni učenci, saj kažejo izredno potrebo po razumevanju kako svet "deluje".

Učenci s primanjkljaji z vključitvijo v program Veliki nemarni škornji pridobijo priložnost da se dokažejo na svojem močnem področju in si s tem večajo pozitivno samopodobo. Možnosti za vključitev je nešteto, saj program dopušča prilagajanja izvedbe in prilagoditev vsem ciljnim skupinam.

Vsak otrok ima določene sposobnosti in darove, ki se pojavijo v različnih življenjskih obdobjih.

²Zakon o osnovni šoli. Ur.l. RS, št. 81/06,102/07, 107/2010, 87/2011, 40/2012.

Sinergija šolstva in gospodarstva

Gospodarstvo je zelo pomemben steber države, daje kapital, omogoča da stebri kot so zdravstvo, šolstvo in sociala stojijo. Vendar so vsi stebri med sabo vzajemno povezani. V to sta vpleteni tako strategija vseživljenjskega učenja kakor tudi trajnost. Vse

več se gnete razprav, kako povezati visoko šolstvo in gospodarstvo, kako zagotoviti stabilno podjetništvo in s tem gospodarstvo. V preteklosti je bil večji poudarek na možnostih za uresničevanje idej, danes je razvoj ideje in njena realizacija samo vprašanje časa.

Tako nas vsake toliko časa mahne nazaj, ko pogledamo »kje so« osnovnošolski vrstniki in marsikomu se utrne misel, da je »dvojkar« tako uspešen, od »petkarja« pa se je toliko pričakovalo. Zakaj je temu tako? Katere vrline je prvi razvil, da mu je delovanje na poligonu gospodarstva, podjetništva toliko doprineslo? Kaj pa lahko k vsemu prispeva raven formalnega izobraževanja? Veliko.

Splošno ekonomsko in družbeno stanje kliče k drugačnemu učenju, po strateškem načrtovanju upravljanja s človeškimi viri. Poučevanju – takšnemu, ki bo prihodnjim rodovom dalo trajno znanje in vrline, ki bodo prispevale k ohranjanju prožnosti znanja vsakega posameznika. Da, velika sprememba, za katero se nam rešitve in nove poti šele odpirajo. Za začetek je prav, da vemo, kaj hočemo – razvijanje ustvarjalnega mišljenja, ki je osnova za inovativnost in inoviranje, saj sta to dva izmed, ob izobraževanju, ključnih dejavnikov za večjo usposobljenost in zaposlitvene možnosti.

Vnašanje tematike gospodarstva (podjetništva, industrije, bančništva) v proces pridobivanja znanja z izkušnjami mlajših otrok lahko veliko doprinese otrokom in njihovim mentorjem. Kako torej, učencem pomagati pri razvoju ustreznega znanja in jih spodbuditi k ustvarjalnosti, ki je ključ do inovativnih idej, do napredka in razvoja družbe ter s tem gospodarstva?

Program Veliki nemarni škornji so ena izmed poti do tega, saj skozi program otroci spoznavanju, doživljajo:

- **DRUGAČNOST**, da je odlično, če si drugačen, če imaš ideje in da raznolikost krepi medsebojne odnose.

- **VZTRAJNOST**, da je pot do prave ideje dolga in vredna, ker se na njen veliko naučiš.

- **TIMSKO SODELOVANJE**, da na poti s timom najdeš, dosežeš odlične rezultate.

- **ENAKOVREDNOST**, da ni pomembno od kod si, ali

si odličen ali »slabši«, šteje motivacija, ideje, učenje iz

napak.

- **ZNANJE** na poti do rešitve, ki ga dobiš je nekaj najvrednejšega in da je učenje iz napak odlično.

- **IZNAJDLJIVOST, USTVARJALNOST, SODELOVANJE**, saj to krepi lastno samopodobo, vztrajnost, povezovanje in postavljanje vprašanj.

- **ODNOS DO SPREMEMB**, saj se življenje nenehno spreminja, delovati moramo nenehno in iskati nove poti, možnosti.

- **KREATIVNOST**, saj za reševanje enega problema obstaja več možnih rešitev.

- **AKTIVNOST**, saj kadar imaš idejo, pot, je to potrebno spraviti v akcijo.

- **KRITIČNO RAZMIŠLJANJE**, saj vedno obstajajo vprašanja **ZAKAJ, KAKO** in posledice.

- **SOLIDARNOST**, saj kadar nekaj znaš, je prav, da o tem naučiš še druge.

(po knjigi Škarja, P. (2012): Česa nas v šoli niso naučili)

Vse to pa so kvalitete, kateregakoli poklica na gospodarskem poligonu. Združiti domišljijo, ustvarjalnost otrok z reševanjem preprostih tehnoloških, storitvenih dejavnosti za rang otrokove razvojne sposobnosti. Zakaj ne?

Poti za praktično izvajanje

Skupaj s pravljico

Danes je zasidrano spoznanje, da ob pravljici otrok čustveno, moralno, intelektualno in socialno dozoreva. Poslušanje je zanj ena izmed najboljših razvojnih spodbud. Zato si je želijo poslušati večkrat. Pravljica zdravilno deluje na otrokovo čustveno ravnotežje in ga pripravi na pot k odraslosti. Vznemirja njegovo domišljijo, vzbuja mu radovednost in ga vzgaja, ob pravljici otrok razvija svoje lastno mišljenje, iz nje črpa resnice o življenju.

S pravljico in različnimi zgodbami lahko na poseben način obogatimo celoten otrokov razvoj: za otroka veselje, zadovoljitev vedoželjnosti, obogatitev njegovega otroštva, izpolni se mu vse, kar si želi, nauči se, da se je mogoče naravi čuditi, občuti, da je tudi sam del pravljice in da jo je treba spoštovati.

S pravljico ali tako usmerjeno zgodbo otrok spozna sistem vrednot, kot so: razumevanje, strpnost, spoštovanje drugačnosti ljudi, dobrohotnost v odnosu do ljudi, svobodo zase, odsev resnice, ljubezen, duhovnost, pomen igre in dela. Nauči se lepih besed, razvija pozitiven odnos do narave in čistega okolja s prej pridobljenim občutkom varnosti.

O knjigi Veliki nemarni škornji

Skozi proces razvijanja je knjiga bila deležna kar nekaj vsebinskih in fizičnih sprememb. V zadnji izdaji (2013) je nakazan drugačen predkonec zgodbe. Knjiga je dobila tudi nadgradnjo s priloženo zgoščenko 10-ih otroških pesmic. Dodani ste dva instrumentalna, ki v poustvarjanju omogočata lastno kreiranje besedila in plesa.

Knjiga Veliki nemarni škornji ima svoje posebnosti in ponuja otroku, staršu ali strokovnemu delavcu v šoli, v vrtcu odprto in prosto pot k ustvarjanju. Strokovni delavec je pri svojem delu popolnoma avtonomen in se prilagaja potrebam in situacijam v učnem procesu.

Zgodba Veliki nemarni škornji je zgrajena iz štirih vsebinskih sklopov, ki so v knjigi ločeni in nakazani z vprašanji. Ta v knjigi spodbujajo bralca in ustvarjalca k globljemu razmišljanju o vsebini in problematiki. Vsak vsebinski sklop se začne in konča enako.

ZAČETEK: Bil je čaroben jesenki čas ...

KONEC: V čarobnem jesenskem času so besede odmevale in pripovedovale ...

Konec zgodbe narekuje k nadaljevanju in otroku pušča odprta vrata v nadaljnjo ustvarjanje.

Ustvarimo micelij za gojenje ustvarjalnosti

1. UMETNIŠKA, LIKOVNA USTVARJALNOST

Otrok je deležen posebne zadolžitve skozi izvajanje programa. Postane ilustrator knjige. Začetno navdušenje nad tem bo veliko. Ker ima knjiga kar nekaj strani, bo vloga ilustratorja potrebovala vmesno motivacijo za nadaljevanje dela. Ta trenutek lahko izkoristite za pogovor o vztrajanju pri delu, koliko je to pomembno v življenju, v službi, pri odločitvah. Dobra ustvarjalna klima bo otroke hitro prepričala in po knjigi bodo posegali z novim elanom in idejami.

Tehnike likovnega ustvarjanja prilagodite sposobnostim otrok. Spodbujajte delo tudi v sodelovanju s starši, dedki, babicami, vendar knjige ne dajajte domov. Vsekakor je dobra kombinacija dela z OPB v osnovnih šolah.

Lahko vključite v kakšno poustvarjanje tudi umetnika iz lokalnega območja.

Skozi delo v oddelku tega prilagodite otrokom, njihovi starosti ter sposobnostim. Poskušajte jih ne podcenjevati, saj znajo zelo presenetiti.

Pri dejavnostih, ki jih izbirate v likovnem poustvarjanju, lahko izdelujete tudi ilustracije. Poskušajte bodite čim bolj praktični in izvorni glede na to, na kakšen način vključite izdelovanje ilustracij pri delu v oddelku. Določene strani lahko zelo zanimivo upodobite tudi s pomočjo različnih grafomotoričnih vaj (črte, krogi, velike/male tiskane črke, pisane črke) z različnimi barvami, različnih velikosti. Na ta način boste vsekakor poglobljali koncentracijo. Zanimivo bi bilo pri starejših otrocih celo stran izpolniti z besedami ali povedi, ki lahko nadgrajujejo besedilo in ga povezujejo z drugimi učnimi predmeti (npr: stran 4–5: v vsako drevo posebej poimenujejo, dodajo ime ploda, na kaj jih to drevo spominja, na tla napišejo, kaj vse raste in živi na gozdnih tleh – z različnimi barvami).

2. INOVATIVNE IDEJE

Otrok je deležen še ene vloge – biti rešitelj, tisti, ki pomaga, tisti, ki se ga prosi za pomoč. Vloga rešitelja otroka skozi zgodbo spremlja nenehno. Otrok je namreč neopazno postavljen pred

ključni vprašanji: Kaj naj junaki naredijo? Kaj bi naredil ti?

V tem delu bodo imeli otroci zelo dobre, izvirne in inovativne ideje, ki nekako dokazujejo skupek uporabe njihovega znanja. Ko boste beležili ideje, vzemite mobilni telefon in si jih posnemite. Tako jih boste lažje ujeli.

»Nastavimo kamere pa bomo našli velike nemarne škornje!« Grega, 7 let, OŠ Turnišče

POSREDOVANJE IDEJ

Eden izmed ciljev je beleženje, zbiranje in objavljane inovativnih idej. Pri tem vas prosimo za pomoč. Iz skupka nanizanih idej v spletno učilnico oddajte svoj izbor idej, ki se uvrstijo v kategorijo glasovanja.

Navedite:

IDEJO, IME IN PRIMEK OTROKA, STAROST, MENTORJA, USTANOVO

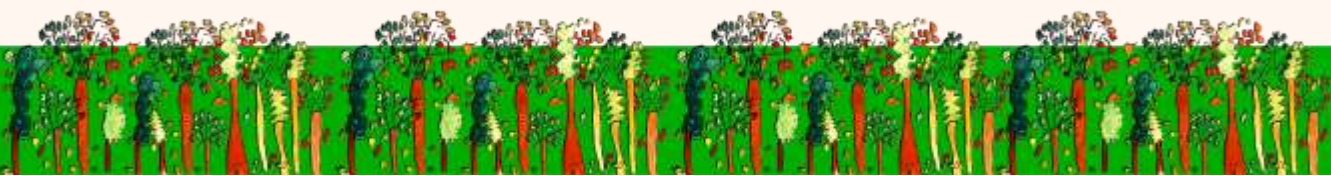
3. GLASOVANJE ZA NAJIZVIRNEJŠE IDEJE

V času programa se bo izvedlo glasovanje za najizvirnejše ideje. Pred uvrstitvijo ideje v krog glasovanja, bo Zavod VISTA enkrat mesečno izmed prejetih idej izbral tiste, ki se uvrstijo v skupno glasovanje ali v kategorijo VRTEC ali OSNOVNA ŠOLA.

4. KDO NOSI VELIKE NEMARNE ŠKORNJE? – TEGA NE SPRAŠUJTE OTROK

To je vprašanje, katero otroke nikoli med izvajanjem programa ne vprašamo. Dobrodošlo je tudi, da o tem seznanimo starše ter jih pri tem prosimo za pomoč. Praksa je pokazala, da se otroci zelo predajo rešiteljski vlogi, ki jo imajo v času izvajanja programa. Da bi se dosegel trajnejši in kvalitetnejši učinek pridobljenega znanja, mora ostati to vprašanje neizgovorjeno do točno določenega trenutka. Vse do takrat se otroci nenehno ukvarjajo in vztrajajo pri tem, kaj naj junaki naredijo in kaj bi naredili oni. V določenem trenutku se je v praksi pokazal transfer velikih nemarnih škornjev na velike nemarne roke.

Vprašanje se postavi otrokom čisto na koncu zgodbe, z vso senzibilnostjo, saj jim prinese resen in odločujoč trenutek resnice. Ključnega pomena pri tem ima učitelj/vzgojitelj, ki MORA priznati svojo lastno nemarnost v odnosu do okolja. Ob tem pa opozoriti, katerih reči danes več ne počne. Otroci bodo sami potem lažje priznali ter odkrito govorili o svojih dejanjih. Zelo pomembno je dejstvo in njihovo spoznanje, česa sedaj ne bodo več počeli.

5. BRANJE V NADALJEVANJIH

Za obravnavo zgodbe se priporoča branje v nadaljevanjih. Sama knjiga je tako že zgrajena – štirje vsebinski sklopi, ki se začne enako in enako konča. Zgodba je za mlajše otroke predolga, da bi jo prebrali naenkrat.

Z branjem v nadaljevanjih se vse učne elemente iz zgodbe veliko lažje in sistematično lahko uporabi za vplet v različne učne predmete. Zgodbo lahko tako beremo ali pripovedujemo.

Zgodilo se bo, da bodo otroci sami spraševali po nadaljevanju branja zgodbe. Priporočljivo je, da zgodbo berete naprej skupaj. Na ta način se doseže večja motivacija in želja po poseganju po knjigi s skrivnostnostjo. Dobro je, da otrokom vedno prej poveste, kdaj boste brali zgodbo.

VEČKRATNO BRANJE: Vsak del zgodbe ni izrazito dolg. Vsekakor se priporoča večkratno branje, še posebej, če otroci to izrazijo. Praksa je pokazala, da je pri starejših otrocih dobrodošlo branje zgodbe vedno od začetka. Kar pomeni, ko beremo drugi del zgodbe, preberemo skupaj prvega in drugega. Otroci bodo kljub ponavljanju uživali.

6. PROSTOR BRANJA

Pri branju zgodb v nadaljevanjih dosežemo večji učinek navdušenja in pričakovanja, kadar to branje obeleži nekaj posebnega:

- sedenje na tleh;
- vedno ista glasba, ki napoveduje branje;
- umirjanje z masažo itd.

V praksi se je zelo izvirno in pozitivno obnesla ideja **PRAVLJICA V GOZDU** (Terezije Vidovič, Vrtec Turnišče). Zgodbo so namreč brali v naravi, v gozdu, pod hrastom. Vzgojiteljica je otroke še posebej pripravila na vsakokratno branje s postopkom doživljanja in čutenja narave, gozda, dreves.

7. DOPUSTNE SPREMEMBE PRI BRANJU ZGODBE

Zaradi dolžine izvajanja programa se bi branje drugih delov zgodbe preneslo na druge letne čase. V tem primeru je zelo dobrodošlo, da začetek zgodbe **BIL JE ČAROBEN JESENSKI ČAS**, spremenite in berete:

- BIL JE ČAROBEN **ZIMSKI** ČAS,
- BIL JE ČAROBEN **SPOMLADANSKI** ČAS ali
- BIL JE ČAROBEN **POLETNI** ČAS.

S tem se dobi cikličnost zgodbe, nenehno njeno prisotnost in možnost medpredmetnega povezovanja z drugimi učnimi predmeti. Fleksibilnost in avtonomnost sta dobrodošli.

8. METODE BRANJA

Po motivaciji naj prvo branje zgodbe vedno bere ali pripoveduje učitelj/vzgojitelj. Zgodba je toliko bolj doživeta in otrokom sede, kolikor bralec/pripovedovalec sam uživa v njej in je navdušen nad pričakovanji, kaj bodo otroci novega doprinesli.

Po čustvenem premoru besedilo berejo večji otroci **individualno**. Na ta način se sami srečajo z besedilom. Za razvoj in spodbujanje medsebojne pripadnosti in občutka je dobrodošlo **branje v dvojicah**. Tako so aktivni vsi v oddelku. Izmenjava branja je lahko sledeča:

- *vsak bralec prebere eno besedo,*
- *vsak bralec prebere eno poved,*
- *vsak bralec prebere dve povedi itd.*

9. POUSTVARJANJE PO BRANJU

PRIPOVEDOVANJE/PISANJE: Ob vsaki motivaciji navajam izhodišča za dejavnosti, vendar vsa niso podrobno opisana. Iz predlogov lahko sami razvijete svoje aktivnosti s pomočjo zapisovanja (razvijanje snovanja besedil) ali spodbujanja aktivnega poslušanja in govornega izražanja.

GLEDALIŠKE IGRE: S tem otroci poustvarijo in doživijo zgodbo in jo na svoj način interpretirajo. Gledališka ali lutkovna igra ob zgodbi lahko nastaja ves čas trajanja programa.

IGRE VLOG: Veliko iger vlog poteka skozi otrokovo igro zelo spontano. Na ta način lahko zelo zanimivo povežete različna učna področja, otrokovo znanje in področje domišljije. Npr: Srečala sta se jurček in staro kolo v gozdu.

DOMIŠLJIJSKE IGRE: Pri domišljijah lahko odlično razvijamo govorno in zapisano besedo. Ne pozabite na domišljijaska potovanja:

- *Pravljica z napako – lahko si jo pripovedujejo v parih, skupinah ali zapisujejo.*
- *Narobe pravljica – skupen izziv v oddelku, in s tem oblikujete problemski pouk zasnovan na domišljiji, pripovedna ali lirična besedila lahko zapisujejo.*
- *Kaj bi se zgodilo če ... – kot skupni pogovor, pisana beseda ali jutranja motivacija.*
- *In potem ... – lahko uporabite ob koncu določenega dela branja zgodbe.*
- *Igre z besedami (rime, nenavadne besede).*

Izkušenska motivacija s pridobivanjem abstraktnega pojma³

Kadar želimo, da otroku, bralcu v spomin priključimo izkušnje in njegov aktualni horizont znanj, izkušenj in pričakovanj, pri delu uporabimo izkušenske motivacije. S tem dosežemo, da otrok, bralec poveže literaturo s svojimi predstavami iz realnega življenja. To dosežemo najlažje tako, da jih spodbudimo, da nam pripoveduje o svojih spominih, izkušnjah.

Motivacija s pridobivanjem abstraktnega pojma je posebna vrsta motivacije. Pri njej gre za posebno pot, ko vodimo otroka, bralca iz polja realnega v polje abstraktnega. Da otrok, bralec abstraktni pojem začuti, to najlažje dosežemo tako, da abstrakten pojem doživi kot vsoto njegovih konkretnih izkušenj, realizacij. Pomembno je, da na koncu izlušči tisto splošno, kar za dani pojem velja.

POJMA »NEMARNOST«.

Beseda NEMARNOST

(http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=nemarnost&hs=1, pridobljeno, 10. 10. 2010.)

ISKANJE PO SLOVARJU SLOVENSKEGA KNJIŽNEGA JEZIKA

nemarnost (4)

1. *nemárnost* -i ž (á) 1. *lastnost, značilnost nemarnega človeka*: požara je bila kriva *nemarnost* delavcev / opazil je vsako *nemarnost* / po *nemarnosti* poškodovati kaj 2. slabš. *nemaren človek*: pri tisti *nemarnosti* noče nihče jesti / kot psovka vstani, *nemarnost* ♪
2. *vnémarnost* tudi v *nemárnost* -i ž (ê; á) star. 1. *ravnodušnost, brezbržnost*: *vnemarnost* za domačo književnost 2. *neskrbnost, malomarnost, neprizadevnost*: zaradi *vnemarnosti* je bil odpuščen; *vnemarnost* delavcev ♪
3. *nemarníja* -e ž (ĩ) nar. *nemarnost*: kdaj te bo minila nemarnija / zdaj bo imel še več časa za nemarnije · nar. kakšno nemarnijo so pustili za seboj *umazanijo, nered* ♪
4. *nemárščina* -e ž (ā) nar. *nemarnost*: zanemariti zdravljenje iz nemarščine / poseb. ali je Janez res taka nemarščina, kot pravijo ♪

³ Didaktičen model je povzet po dr. Metki Kordigel Aberšek: Didaktika mladinske književnosti. Ljubljana: Zavod RS za šolstvo, 2008.

Koraki za izvedbo

Otroci, danes imam za vas neke vrste uganko – poskušali bomo ugotoviti, kaj je to »NEMARNOST«?

1. PREDSTAVITEV ABSTRAKTNEGA POJMA NEMARNOST

SLIŠANO, VIDENO	Osredotočanje na konkretne izkušnje s to besedo, ki jih ima otrok.	Kdo je že slišal besedo »nemarnost«? Kdaj ste jo slišali? Kje ste jo slišali?
DOŽIVETO KONKRETNO		Ali vam je mama kdaj rekla, da si nemarne/a? Je kdo rekel, kako nemaren/a si? Kdaj? Kaj ste delali, počeli takrat? Vam je kdo v šoli rekel, da ste pri delu nemarni?
POVZETEK		Kaj bi torej pomenilo, da si nemaren? Kaj takrat počneš, kako se vedeš, kako opravljaš delo itd.?
RAZŠIRITEV REALNOST	Razširitev pomena besede na širšo otrokovo realnost.	Kdo vse je lahko nemaren? Kdaj so nemarni učenci? Kdaj je nemaren brat, sestra, mama, babica, dedek, soseda? Kdaj bi bil nemaren zobozdravnik, pleskar?
RAZŠIRITEV DOMIŠLJIJA	Prenos pomena besede v domišljjski svet.	Poznate kakšnega pravljичnega junaka, ki je nemaren? Kaj počne, zakaj je nemaren? Kaj če bi imeli nemarno zobno ščetko, kaj bi počela? Kaj če bi srečali nemarno radirko? Kaj če bi nas ulovili nemarni vesoljci? Kaj če bi imeli nemaren koš za smeti? Kaj bi počel?
PREHOD NA PRAVLJIČNO SITUACIJO	Osredotočanje na besedilo.	Kaj pa, če bi imeli nemarne škornje? Kakšni bi bili, kaj bi delali? Kje vse hodijo škornji? Kakšni bi bili potem nemarni škornji?

2. NAPOVED LITERARNEGA DELA IN POVEZOVANJE MOTIVACIJE IN PERCEPCIJE

»Veste, kaj! Slišala sem nekaj zelo zanimivega. Nekaj popolnoma novega! Slišala sem za novo pravljico, zgodbo, ki pripoveduje o velikih nemarnih škornjih. Ko sem jo prebrala, me je navdušila. S to pravljico se bomo sprehajali skozi celo šolsko leto. Danes vam preberem prvi del pravljice, katero je napisala Aleksandra Pinterič. Naslov pravljice je VELIKI NEMARNI ŠKORNJI. Pa poslušajmo!«

3. STIK Z BESEDILOM

Pravljico preberemo.

4. ČUSTVENI ODMOR

Nekaj časa počakamo ... 5 sekund

5. IZJAVA PO ČUSTVENEM ODMORU

»Oh, ti nemarni škornji, kaj se to pravi brcati gobe!«

6. ANALIZA

Kdaj se zgodba dogaja, v katerem letnem času? Kje se odvija zgodba? Katere gobe rastejo pod visokim hrastom? Kaj se je na začetku zgodilo? Kaj so najprej naredili veliki škornji? Kaj se je zgodilo, ko so se veliki škornji vmili? Kako so se gobe počutile? Zakaj mislite, da so se gobe tako počutile? Kakšno je gobovsko vedenje – kakšno pa negobovsko ...? Kaj pomeni, da hodiš po gozdu, kot da ne bi imel srca? Kaj misliš, kaj so gobe razmišljale? Kaj bi lahko naredile? **Kaj bi predlagal ti, da storijo, če bi bil goba?** Kako se je pravljica začela in končala

Izkušnja s pridobivanjem problema

Pri izvedbi motivacije s pridobivanjem problema ravnamo podobno kot pri motivaciji s pridobivanjem pojma, kar pomeni, da jim naprej predstavimo problem, nato se z njim seznanimo in problem razčlenimo ter aktualiziramo.

Problem se učencem lahko predstavi na različne načine (igra vlog, anketa itd.), pri čemer je pomembno, da ga zaslučijo.

Pri obravnavi drugega dela zgodbe VELIKI NEMARNI ŠKORNJI se izbrani motivaciji s pridobivanjem problema ta nakaže s fotografijami, ki nakazujejo onesnaževanje.

Koraki za izvedbo

1. Predstavitev problema

<p>PREDSTAVITEV PROBLEMA</p>	<p>Otrokom predstavimo slike, kjer je moč zaslučiti problem iz besedila. Slike z onesnaženostjo narave. Namen je, da otroci skozi slike začutijo problem. Slike si ogledajo v tišini.</p> <p>Ali ste kaj podobnega že kje opazili?</p>
<p>ČLENITEV PROBLEMA</p>	<p>Kdo vse onesnažuje naravo? Kako jo onesnažujemo? Zakaj mislite, da ljudje onesnažujejo naravo? Ali ste kdaj na sprehodu po gozdu našli kakšne odpadke? Katere? Kdo jih je tam odvrigel? Zakaj? Ali je onesnaženost gozda mogoče preprečiti? Kaj mislite, kako?</p>
<p>UBESEDITEV USTREZNEGA KONTEKSTA</p>	<p>Kako se tudi vam kdaj zgodi, da onesnažujete naravo?</p> <p>Kako lahko pomagate preprečiti onesnaževanje?</p> <p>Kaj lahko naredite vi?</p>
<p>PRIKLIC OBNOVE</p>	<p>Danes bomo tudi mi izvedeli, kaj vse je zgodilo v pravljici VELIKI NEMARNI ŠKORNJI. Še prej pa se spomnimo, kaj se je v zgodbi zgodilo včeraj?</p>

1. NAPOVED LITERARNEGA BESEDILA

Včeraj smo spoznali negobovsko vedenje v gozdu in danes vam nadaljujem z branjem pravljice VELIKI NEMARNI ŠKORNJI, katero je napisala Aleksandra Pinterič.

2. STIK Z BESEDILOM

Branje drugega dela.

3. ČUSTVENI ODMOR

Nekaj časa počakamo ... 5 sekund

4. IZJAVA PO ČUSTVENEM ODMORU

»Nemarnost velikih škornjev nima konca, res je škoda vse te lepote gozda!«

5. ANALIZA

Kdaj se zgodba dogaja, kateri letni čas? Kje se odvija zgodba? Katere gobe rastejo pod visokim hrastom? Kdo vse je slišal za zgodbo o velikih nemarnih škornjih? Kaj je pripovedoval zajec? Kaj je razložila veverica? Komu se je še zgodila nesreča? Kaj še delajo nemarni škornji v gozdu? Kako so se živali počutile? Kako se zgodba konča?

Predlogi za poustvarjanje

Navajam še nekaj izhodiščnih vprašanj za poustvarjanje. Svoje brušenje domišljije lahko pripovedujejo ali zapišejo. Izvedba je vsekakor prilagojena starostni stopnji otrok.

- *Kakšne nezgode se lahko zgodijo ob razbitem steklu?*
- *Komu bi se to lahko pripetilo?*
- *Kaj pa ob prazni plastenki? Ne pozabi dejstva, da veliko majhnih živali pogine, ker zlezejo v platenko in ne zmorejo več priti ven!*

Lahko se igrate ali zapisujete različne domišljjske igre in igre vlog:

- **JAZ LISICA** – kakšne nezgoda se mi je zgodila?
- Otroci si izberejo svojo žival in oblikujejo svojo pripoved.

RAZŠIRITEV – TRANSFER SPOZNANJ NA DRUGE HABITATE

- *Kje v naravi še lahko najdemo odpadke: ribnik – potok – park – njiva.*
- *Otroci si izberejo žival in pripovedujejo, kaj se jim je zgodilo.*

Motivacija z ustvarjanjem domišljajske podobe

Pri motivaciji z ustvarjanjem domišljajske podobe gre za predstavno motivacijo, katere so usmerjene v oblikovanje otrokovih predstav.

Pri tej motivaciji usmerimo pozornost na ustvarjanje notranje otrokove podobe. Za ustvarjanje podobe škrate, katerega pričakujemo v besedilu. Tehniko dela, ki jo uporabimo pri obravnavi tretjega dela besedila, je **VODENA VIZUALIZACIJA**, s katero otroci odpotujejo v domišljajski svet in se srečajo s podobo škrate.

Vodena vizualizacija predstavlja zelo pomemben del dela z otroci, saj živimo v času, ko vsi samo hitimo. Ravno zato potrebujejo otroci sprostitev in umiritev. Zelo veliko je vizualnega bombardiranja otrok iz okolja, česar posledica je tudi to, da otroci ne poslušajo pozorno. Pri delu z besedili imajo vsi raje slikanice in si želijo gledati ilustracije. Za razvoj predstav, podob, domišljije in lastnih konstruktov pa so pomembne ravno predstave, domišljajske predstave.

POMEMBNO PRI POSTOPKU IZVAJANJA VIZUALIZACIJE

Otroci vsekakor potrebujejo čas, da se privadijo in naučijo postopka vodene vizualizacije. Prva bodo mogoče zelo nemirni, saj tovrstnega dela niso vajeni. Pri izvedbi je priporočljivo, da nekoliko pripravimo prostor: zatemnimo, odmaknemo mize, pripravimo blazinice in povabimo otroke, da se udobno namestijo. Zelo priporočljivo je, da ležejo na hrbet ali se udobno zleknejo na mizi, ob kateri sedijo. Naš glas naj bo sprva umirjen in ne preveč glasen, ko jih vabimo, da se namestijo. V delu, ko se umirijo, pa začnemo pripovedovati tiho in mirno ter počasi. Otroci bodo namreč vstopili v domišljajski svet, zato je dobro, da si vmes privoščimo tudi malo daljši odmor. Ko se nekako »vračamo nazaj«, se vrne v navadno glasnost tudi naš glas.

Spodnjo predlagamo besedilo vsekakor prilagodite svojemu toku misli in svojim besedam. Otroci se bodo bolj umirili in sprejeli delo, ko boste izhajali iz sebe in vsebino, metodo in postopek tudi sami začutili.

Koraki za izvedbo

1. Predstavitev problema

Povabimo otroke, da se udobno namestijo: ležejo, zaprejo oči, se umirijo. Lahko zatemnimo prostor in v uvodu ter pripravi dodamo malo zelo umirjene meditativne glasbe.

ZAČNEMO:

Počasi se umirimo in zapremo oči. Oči imamo ves čas zaprte in sledite mojemu glasu.

Globoko vdihnemo in izdihnemo. Eno roko položiš na trebuh, kje je popek in globoko dihaš tako, da roko počasi dviguješ gor in dol. (*zraven glasno diham*)

Iz že vzameš rdeč balon in ga napihneš. (*Zraven pihaš, da otroci dobijo občutek nastajanja balona. Nekateri bodo mogoče res segli v žep, tudi ok.*)

In nenadoma (*majhen premor*) se zgodi, da te balon odnese v zrak. Poletiš. Veter te nese in počasi potuješ nad naravo. (*premor*) Pod sabo vidiš gozd, ki prijetno diši. Počasi se spustiš in pristaneš na gozdnih tleh.

V gozdu je prijetno toplo. Sedeš in poslušаш življenje v gozdu (*premor*). Slišiš petje ptic in šelestenje listja. Prijetno je. (*premor*)

Nenadoma te nekaj poboža. Ko pogledaš, vidiš zanimivo gozdno bitje, ki se ti prijazno smeje. (*premor*). Pred tabo stoji majhen gozdni škrat. Dobro si ga oglej (*premor*): kakšen obraz ima (*premor*), lase (*premor*), kako je oblečen (*premor*), obut (*premor*)...? Povabi te in skupaj se gresta igrat. (*daljši premor*)

Zgodi se celo, da te škrat objame in začutiš prijetno toploto. Dan je mignil kot bi trenil in čas je za pot nazaj. (*premor*) Pozdraviš svojega prijatelja (*premor*), vzameš rdeči balon in že poletiš (*premor*). Počasi pristaneš (*premor*) in izpustiš balon – sssssssssss, sssssssssss, sssssssssss (*premor*) ter spraviš v žep rdeči balon.

(*zmerno glasno*) Sedaj počasi dvigneš roke, počasi odpreš oči in se zelo počasi prebudiš in vstaneš. Tu si.

PREDLOGI ZA KONEC:

- *Z otroki se malo razmigate, naj se pošteno pretegnejo.*
- *Končate lahko tudi tako, da na koncu trikrat zaploskate.*
- *Lahko jim predlagate, da se zdrznejo in stresejo z glavo ter nadaljujete.*

NADALJEVANJE

Sosedu opiši gozdnega škrate.

1) UBESEDITEV USTREZNEGA KONTEKSTA in PRIKLIC OBNOVE

Veste kaj, besede v gozdu so odmevale tako globoko, da so za nezgode slišali tudi gozdni škрати. Preden vam preberem zgodbo naprej, se spomnimo, kaj se je do sedaj že zgodilo.

2) NAPOVED LITERARNEGA BESEDILA

Spoznali smo, kako veliki nemarni škornji onesnažujejo gozd in kako to vpliva na živali ter gobe. Pa poslušajte, kaj se bo v pravljici VELIKI NEMARNI ŠKORNJI, katero je napisala Aleksandra Pinterič, zgodilo danes.

3) STIK Z BESEDILOM

Branje tretjega dela.

4) ČUSTVENI ODMOR

Nekaj časa počakamo – 5 sekund.

5) IZJAVA PO ČUSTVENEM ODMORU

»To res ni dobro, da gozd postaja pravo smetišče!«

6) ANALIZA

Kje se zgodba dogaja? Kdo vse je pri visokem hrastu? Kdo vse je v odmevu slišal zgodbe junakov? Kaj pove Hrastovček? Kaj se je zgodilo pri Bukovčku? Kaj pravi Borovček? Zakaj je gozd pravo smetišče? Kaj je divje odlagališče? Kaj vse delajo v gozdu veliki nemarni škornji? Kaj lahko junaki naredijo? Kaj misliš, kaj bodo naredili junaki? Kaj bi naredil ti?

Predlogi za poustvarjanje

Igre z **BESEDAMI**: Kateri škrati še živijo v gozdu – izmisli si: škrat, ki živi na smreki (gobi, potoku, listju, brezi)?

Oblikuj pripoved, kaj se je tem škratom zgodilo.

IGRE VLOG: Srečala sta se Hrastovček in Palmovček – o čem sta se pogovarjala?

TELEFONSKI POGOVOR: Jurček kliče na podjetje, ki je odgovorno za odvoz odpadkov.

NOVICA, OBVESTILO, SPOROČILO: Škrati oblikujejo **GOZDNE NOVICE** – o čem bodo različne rastline, živali in škrati poročali.

Medbesedilno izkušnjska motivacija s pridobivanjem literarno teoretičnega znanja

To je posebna motivacija, katere namen je pripraviti in spodbuditi otroka k usvajanju literarno-teoretičnega znanja. Tovrstno znanje je za mlajše otroke vsekakor zelo abstraktno. Najpreprosteje ga otrokom predstavimo izhajajoč iz njihovih izkušenj.

Otroci ne bodo znali odgovoriti na vprašanje **KAJ JE PRAVLJICA** glede na to, kakšen odgovor odrasli pričakujemo, zahtevamo. Znali pa bodo pravljico in njene značilnosti predstaviti izhajajoč iz njihovih izkušenj.

Pri njih torej obstajajo miselne sheme povezane z literarnoteoretičnim znanjem. Tip motivacije je vsekakor potrebno prilagoditi otrokovi starosti. Verjamem, da vas bodo presenetili.

Koraki za izvedbo

1. Kaj je pravljica

Priporočljivo je, da otrokom ponudite slikanice nekaj zelo znanih pravljic in jih izzovete k raziskovanju in deljenju točk. Organiziramo tekmovanje, da bi ugotovili, katera knjiga je pravljica. Tip motivacije se prilagodi starostni stopnji otrok.

Vprašamo otroke, naj premislijo in nadaljujejo poved: PRAVLJICA JE ... Pri tem naj ugotavljajo, kaj vse je značilno za pravljico. Lahko si začetna izhodišča pripravimo z napisi.

1. Poslušamo njihove ugotovitve in poskušamo izluščiti najpomembnejše za pravljico. Otroci naj vam pri tem pomagajo. Lahko oblikujete plakat in si zapisujete njihove odgovore ali na podana izhodišča sami poiščejo odgovore.
2. Ob njihovih odgovorih organiziramo tekmovanje med knjigama. Pomagamo si z začetnimi izhodišči in eni in drugi knjigi ob tem delimo točke. PRIMER: Vzamemo knjigo, ki ju otroci dobro poznajo – SNEGULJČICA.

ZAČETEK PRAVLJICE: Nekoč je živel, bilo ... , V deželi nekje...

KDO LAHKO NASTOPA: živali, rastline, ljudje, otroci

PRAVLJIČNA ŠTEVILA: 3, 5, 7

PRAVLJIČNA BITJA: palčki, škratje, vile, čarovnice...

ČUDEŽ: Aladinova svetilka, strupeno jabolko, govoreče ogledalo, čudežna oživitev, leteča preproga

KONEC PRAVLJICE: srečen

1) PODOBNOSTI IN RAZLIKE

Pogovor usmerimo na ugotavljanje značilnosti pravljice VELIKI NEMARNI ŠKORNJI. Ob vsaki ugotovitvi se naslonite na prej zapisano, ugotovljeno. Na ta način iščete podrobnosti in razlike oz. z otroci delite točke.

ZAČETEK PRAVLJICE: Nekoč je živel, bilo ..., V deželi nekje

KDO LAHKO NASTOPA: gobe, živali, škrti

PRAVLJIČNA ŠTEVILA: gobe – 5, škrtje – 3, živali - 3

PRAVLJIČNA BITJA: škrtje

ČUDEŽ: (Manjka, ampak zgodbo še nismo prebrali do konca.)

KONEC PRAVLJICE: (Manjka, ampak zgodbo še nismo prebrali do konca.)

Kaj v naši pravljici še manjka: čudež; pravljичni junaki in srečen konec pravljice.

2) PROBLEMSKA SITUACIJA

Katero pravljичno bitje bi lahko nastopalo?

Kakšen čudež bi se lahko zgodil?

Kakšen srečen konec pričakujete?

UTEMELJIJO SVOJE UGOTOVITVE!

3) NAPOVED LITERARNEGA BESEDILA

Spoznali smo, kako veliki nemarni škornji onesnažujejo gozd in kako to vpliva na živali, gobe in škrate. Pa poslušajte, kakšen čudež se bo v zgodbi zgodil danes. Prebrala vam bom konec zgodbe VELIKI NEMARNI ŠKORNJI.

4) STIK Z BESEDILOM

Branje zadnjega dela.

5) ČUSTVENI ODMOR

Nekaj časa počakamo... 5 sekund

6) IZJAVA PO ČUSTVENEM ODMORU

»Le kako se bodo vedli veliki škornji, ko se vrnejo v gozd?«

7) ANALIZA

Kaj se je z junaki zgodilo? Kaj so sanjali? Kaj so v sanjah počeli? Kaj se je zgodilo, ko so se prebudili?

Kakšen je postal gozd? Česa je bilo jurčka strah? Kaj so se odločili, da bodo naredili? Kaj misliš, kaj vse so narisali na tablo? Kaj je na tabli manjkalo in zakaj? Kako so rešili problem? Kaj misliš, ali bodo veliki škornji upoštevali narisano na tabli?

Premisli, kateri škornji so nemarni in kateri ne.

ZELO POMEMBNO!

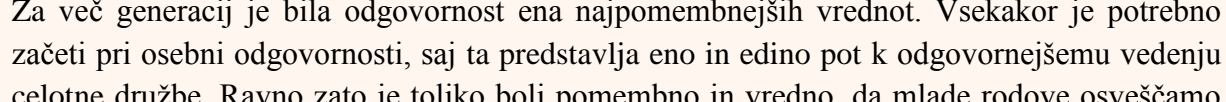
Ob tem, ko vprašate otroke, kaj mislijo, kdo nosi velike nemarne škornje, je potrebno v nadaljevanju podati tudi osebno resnico. Dejstvo namreč je, da smo tudi mi kdaj v življenju nosili »nemarne škornje« in v tem delu je prav, da otrokom to povemo. Veliko lažje bodo prenesli in iskreno odgovorili na vprašanje, si tudi ti kdaj nosil nemarne škornje.

Kakšne škornje, čevlje boš obul ti, ko greš naslednjič v gozd? Zakaj?

Za konec

Za več generacij je bila odgovornost ena najpomembnejših vrednot. Vsekakor je potrebno začeti pri osebni odgovornosti, saj ta predstavlja eno in edino pot k odgovornejšemu vedenju celotne družbe. Ravno zato je toliko bolj pomembno in vredno, da mlade rodove osveščamo in opozarjamo na senzibilno ravnanje v naravi.

LITERATURA

Badegruber, B. (1995). Učenje brez prisile v 28 korakih. Radovljica, Regionalni izobraževalni center.

Glogovec, Z., Žagar, D. (1992). Ustvarjalnost Projektno vzgojno delo. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

Grginič, M. in Saksida, I. (2004). Ko pravljice oživijo, priročnik k berilu. Nova Gorica, Založba Izolit.

Jamnik, T. (1994). Knjižna vzgoja otrok od predbralnega obdobja do 9. leta starosti (Iz prakse za prakso). Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

Kordigel Aberšek, M. (2008). Didaktika mladinske književnosti. Ljubljana, Zavod RS za šolstvo.

Likar, B. (2004). Inovativnost v šoli: od ustvarjalnega poučevanja do inovativnosti in podjetnosti. Ljubljana, Inštitut za inovativnost in tehnologijo.

Marentič Požarnik, B., Magajna, L., Peklaj, C. (1995). Izzivi raznolikosti: stili spoznavanja, učenja in mišljenja. Nova Gorica, Educa.

- Milčinski, J. (1992). Pravljica za danes in jutri, 1. izd. Ljubljana, Državna založba Slovenije.
- Ortner, G. (1997). Nove pravljice, ki so otrokom v pomoč (Za zdravo življenje). Ljubljana, Mladinska knjiga.
- Pečjak, V. (2010). Človek in ekološka kriza: kaj lahko prispevam k izboljšanju. Celje, Celjska Mohorjeva družba.
- Pirc, M. (2011). Izražanje ustvarjalnosti osnovnošolskih učencev. Ljubljana, Diplomsko delo.
- Slovar slovenskega knjižnega jezika (2000).
- Schmindt, G. (2006). Vodena vizualizacija. Ljubljana. Pedagoška fakulteta Ljubljana, Oddelek za predšolsko vzgojo.
- Škarja, P. (2012). Česar nas v šoli niso naučili. Ljubljana, samozaložba.
- Trstenjak, A. (1981). Psihologija ustvarjalnosti. Ljubljana, Slovenska matica.
- Učni načrt, Program osnovnošolskega izobraževanja, Spoznavanje okolja, Ministrstvo za šolstvo in šport, Zavod RS za šolstvo, Ljubljana, 2005.
- Učni načrt. Izbirni predmet: Program osnovnošolskega izobraževanja, Okoljska vzgoja, Ministrstvo za šolstvo in šport . Ljubljana, Zavod RS za šolstvo, 2004.
- Zalokar Divjak, Z. (2002). Brez pravljice ni otroštva. Krško, Gora s.p.
- Zalokar Divjak, Z. (2000). Vzgajati z ljubeznijo. Krško, Gora s.p.

SPLETNI VIRI:

http://bos.zrc-sazu.si/cgi/a03.exe?name=sskj_testa&expression=nemarnost&hs=1

<http://www2.arnes.si/~gschmi/>

http://www.cvzu-pomurje.si/egradiva/ucimo_se_uciti/definicija_uenja_unesco_1993.htm

http://en.wikipedia.org/wiki/Alvin_Toffler

